

บรรพ 2

มรดก

ลักษณะ 1

บทเปิดเสร็จทั่วไป

มาตรา 188 เมื่ออิสลามิกผู้ใดตายและมีทรัพย์สินเป็นมรดก วาลีของเจ้ามรดกผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมหรือทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่น มีสิทธิรวบรวมและจำหน่ายมรดก

ถ้าไม่มีวาลี หรือผู้จัดการมรดก หรือบุคคลเช่นนั้น ไร้ความสามารถ อยู่ห่างไกลไม่สามารถจัดการมรดกได้ภายในเวลาอันสมควร หรือมิยินยอมจัดการมรดก และไม่มีทายาทที่ได้รับมอบหมายแล้ว ทายาทคนหนึ่งจะร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกขึ้นก็ได้

วาลี ผู้จัดการมรดก หรือทายาทจะตั้งแต่งตั้งตัวแทนให้จัดการแทนตนก็ได้

มาตรา 189 วาลี ผู้จัดการมรดก ทายาท หรือตัวแทนของบุคคลเช่นนั้นต้องจัดการจำหน่ายมรดกไปโดยเร็วภายในเวลาอันสมควร และต้องจำหน่ายเป็นลำดับก่อนและหลังกันดังต่อไปนี้

- (1) บริจาคทาน ถ้ามรดกนั้นต้องด้วยเกณฑ์บริจาคทาน
- (2) ชำระค่าสินไหมทดแทนในการที่เจ้ามรดกประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายบุคคล
- (3) ใต้ทรัพย์สินที่เจ้ามรดกเอาประกันโดยจำนำ หรือจำนอง รวมทั้งชำระหนี้ค่าซื้อทรัพย์สินด้วย

(4) ใช้จ่ายในการทำศพบุคคลซึ่งเจ้ามรดกจำต้องอุปการะเลี้ยงดูภายในบังคับบัญญัติแห่งมาตรา 184 และมาตรา 185 รวมทั้งศพภริยาของเจ้ามรดก มิเลือกกว่าอยู่กับด้วยกันฉันท์สามีภริยา หรืออยู่ภายในเขตอิดาฮ์รอฮ์ซึ่งตายก่อนเจ้ามรดกด้วย

- (5) ใช้จ่ายในการทำศพเจ้ามรดก
- (6) ชำระหนี้อื่น ๆ
- (7) ปฏิบัติตามคำสั่งในพินัยกรรม และ
- (8) แบ่งปันแก่ทายาท

มาตรา 190 ค่าใช้จ่ายในการทำศพตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 189 (4) และ (5) นั้น ต้องไม่จ่ายให้สิ้นเปลืองเกินฐานะของเจ้ามรดกและไม่ต้องด้วยข้อห้ามตามอิสลามบัญญัติ ทั้งจะจ่ายได้เพียง 6 ประเภทดังต่อไปนี้

- (1) ค่าน้ำและค่าอาบน้ำศพ
- (2) ค่าผ้าห่อศพมิดเกิน 1 ชั้น
- (3) ค่าโลงบรรจุศพ
- (4) ค่าหามศพ
- (5) ค่าฝังศพ และ
- (6) ค่าที่ดินสำหรับฝังศพ

ถ้าทาสี ทายาท ผู้รับพินัยกรรมหรือผู้จัดการมรดก หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้น มีจัดการทำศพ หรือมิสามารถจัดการทำศพ อิสลามิกชนผู้ใดผู้หนึ่งจะเข้าจัดการศพและจำหน่าย มรดกดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรานี้โดยลำพังก็ได้

มาตรา 191 บุคคลดังระบุไว้ต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้รับมรดกเว้นแต่จะมีพินัยกรรม

- (1) สามีหรือภริยาแล้วแต่กรณี เมื่อปรากฏว่า

ก. การสมรสได้กระทำฝ่าฝืนเงื่อนไขแห่งการสมรส โดยมีค่านิ่งว่าได้เป็นไปโดยเจตนา หรือมิได้เจตนา หรือ

ข. ขาดจากการสมรสโดยประเภทบาเ็น หรือรอยาอิต์พันเขตอิคาฮ์แล้ว

(2) ทายาทผู้ซึ่งเมื่อเจ้ามรดกตายมิได้เป็นอิสลามิก หรือในกรณีที่เจ้ามรดกมิใช่เป็น อิสลามิก แม้ทายาทจะเป็นอิสลามิก

(3) บิดาหรือบุตรแล้วแต่กรณี เมื่อปรากฏว่าการสมรสของบิดานั้นได้กระทำโดยเจตนา ฝ่าฝืนเงื่อนไขแห่งการสมรส

(4) ผู้ที่ฆ่าเจ้ามรดกตายโดยเจตนา มิได้เจตนาหรือโดยประมาทอย่างร้ายแรง โดยมี ค่านิ่งว่าการฆ่านั้นจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และ

(5) ผู้ที่เป็นโจทก์ฟ้องกล่าวโทษเจ้ามรดกในคดีอาญาจนเจ้ามรดกต้องโทษถึงประหารชีวิต

ข้อเท็จจริงในการนี้ตาม (4) และ (5) นั้น ให้ฟังตามข้อเท็จจริงในคดีอาญาซึ่งคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่เป็นกรณีซึ่งมิสามารถดำเนินเป็นคดีอาญา หรือเป็นกรณีซึ่งต้องห้ามตามกฎหมายมิให้ฟ้องร้องและเจ้าพนักงานมิได้ดำเนินคดีให้ จึงให้คู่กรณีนำสืบในคดีมรดก

มาตรา 192 ทารกใดเกิดแต่ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษกับหญิง ให้ทารกนั้นได้รับมรดกในฐานะเป็นบุตรของชายและหญิงนั้น

มาตรา 193 มรดกดังต่อไปนี้ ให้ตกทอดเป็นของแผ่นดิน คือ

- (1) ทรัพย์สินที่ห้ามยึดถือตามอิสลามบัญญัติ เฉพาะสุบัย สุกร และสุรา และ
- (2) ทรัพย์สินที่ไม่มีผู้รับมรดก

มาตรา 194 มรดกที่

(1) ทายาทมิยินยอมรับและมิได้สละสิทธิให้แก่บุคคลใดให้ตกให้แก่บุคคลผู้มีสิทธิในมรดกของทายาทนั้นเสมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นถึงแก่ความตายในเวลานั้น

(2) ผู้รับพินัยกรรมมิยินยอมรับ ให้แบ่งปันแก่ทายาทของเจ้ามรดก

มาตรา 195 ถ้าผู้มีสิทธิในมรดก โดยมีพินัยกรรมหรือไม่ก็ตาม ตายก่อนหรือตายพร้อมกับเจ้ามรดก หรือมิสามารถทราบได้ว่าตายก่อนหรือหลัง ให้ถือว่าสิทธินั้นเป็นอันสูญสิ้นไป

ลักษณะ 2

การแบ่งปันมรดกแก่ทายาท

มาตรา 196 การแบ่งปันมรดกให้จำแนกออกเป็น 3 ภาค ดังต่อไปนี้

- (1) ภาคฟารูดู ได้แก่ส่วนมรดกซึ่งตกให้แก่ทายาทดังที่ระบุไว้ในมาตรา 205
- (2) ภาคอาซาบิยะฮ์ ได้แก่ส่วนมรดกที่เหลือจากภาคฟารูดู หรือส่วนมรดกในกรณีที่ไม่มียายาทผู้มีสิทธิในภาคฟารูดู ซึ่งตกให้แก่ทายาทดังที่ระบุไว้ในมาตรา 217
- (3) ภาคซาวิลออรุห์ม์ ได้แก่ส่วนมรดกที่ไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในภาคฟารูดูและภาคอาซาบิยะฮ์ หรือส่วนมรดกที่เหลือจากภาคฟารูดูและไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในภาคอาซาบิยะฮ์ ซึ่งตกให้แก่ทายาทดังที่ระบุไว้ในมาตรา 222 และ 225

มาตรา 197 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 189 ก่อนที่จะแบ่งปันมรดกแก่ทายาท ให้คำนึงดูว่า เจ้ามรดกมียายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคฟารูดู ภาคอาซาบิยะฮ์ หรือภาคซาวิลออรุห์ม์ หรือไม่ ถ้า

- (1) มียายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคฟารูดู ให้แบ่งปันมรดกภาคฟารูดูแก่ทายาทจำพวกนี้ก่อน ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งลักษณะ 3
- (2) ไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคฟารูดู หรือมีส่วนมรดกเหลือจากแบ่งปันแก่ทายาท เช่นว่านั้น และมีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคอาซาบิยะฮ์ จึงให้แบ่งปันมรดกภาคอาซาบิยะฮ์แก่ทายาทจำพวกนี้ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งลักษณะ 4
- (3) ไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคฟารูดูและภาคอาซาบิยะฮ์ หรือมีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคฟารูดูและได้รับส่วนแบ่งมรดกแต่บางส่วนมิหมดกอง แต่ไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคอาซาบิยะฮ์ หากมีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคซาวิลออรุห์ม์แล้ว จึงให้แบ่งปันมรดกภาคซาวิลออรุห์ม์แก่ทายาทจำพวกนี้ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งลักษณะ 5

มาตรา 198 ทารกในครรภ์ย่อมมีสิทธิได้รับมรดกตามส่วน เมื่อภายหลังเกิดมารอดอยู่

ในการแบ่งปันมรดก ให้กับส่วนของทารกในครรภ์ไว้ตามส่วนที่เป็นคุณที่สุดแก่ทารกนั้น แต่เมื่อเกิดมาแล้วทารกมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งตามที่บัญญัติไว้ในหลักกฎหมายนี้เท่านั้น ส่วนที่เหลือ หรือในกรณีที่ทารกนั้นมิได้เกิดมารอดอยู่ ให้แบ่งปันส่วนมรดกนั้น ๆ แก่ทายาทของเจ้ามรดก

มาตรา 199 ในกรณีที่ปรากฏว่ามีทายาท หรือผู้รับพินัยกรรมผู้ใดสูญไปจากภูมิสำเนา หรือถิ่นที่อยู่ และมีสามารถทราบได้ว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตาย ให้กันส่วนแบ่งของผู้นั้นไว้จนกว่าศาลจะได้มีคำสั่งแสดงว่าผู้นั้นถึงแก่ความตาย ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 10 หรือจนกว่า ผู้นั้นจะได้รับส่วนแบ่งของตนไปภายในกำหนด 1 ปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตายหรือนับแต่ผู้นั้นได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดกแต่อย่างไรก็ดีมิให้เกิน 10 ปี

(1) ถ้าผู้สูญไปนั้นมิได้มารับส่วนแบ่งของตนไป ภายในกำหนดในวรรคก่อนให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 194 มาใช้บังคับโดยอนุโลม แล้วแต่กรณี

(2) ถ้าผู้สูญไปนั้นไม่มีทายาท ให้มรดกที่กันไว้นั้นตกได้แก่ทายาทอื่นของเจ้ามรดก

มาตรา 200 ในขณะที่แบ่งปันมรดก ถ้าทายาทคนใดคนหนึ่งเป็นกะเทย ให้พิจารณาว่ากะเทยนั้นมีเพศใกล้เคียงเพศชายหรือเพศหญิง ถ้าใกล้เคียงเพศชายให้แบ่งปันแก่ทายาทในฐานะกะเทยนั้นเป็นชาย ถ้าใกล้เคียงเพศหญิง หรือไม่อาจอนุมานได้ว่าเป็นเพศใด ให้แบ่งปันมรดกแก่ทายาทในฐานะกะเทยนั้นเป็นหญิง

มาตรา 201 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 214 การปันส่วนแบ่งมรดกในระหว่างทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคเดียวกัน หรือส่วนเดียวกัน ซึ่งมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ถ้าทายาทเหล่านั้นเป็น

(1) ชายทั้งสิ้น หรือหญิงทั้งสิ้น ให้ได้รับส่วนแบ่งคนละเท่ากัน

(2) ชายบ้าง หญิงบ้าง ให้ชายได้รับส่วนแบ่งคนละ 2 ส่วน หญิงได้รับส่วนแบ่งคนละ 1 ส่วน

มาตรา 202 ถ้าเจ้ามรดก

(1) มี¹ บุตรชาย บรรดาหลานทั้งสิ้นและผู้สืบสายโลหิตจากหลานไม่มีสิทธิในมรดกเลย

¹ คำว่า "มี" อนุบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (22)

(2) มีบิดา ปู่และย่าของเจ้ามรดกไม่มีสิทธิในมรดกเลย

(3) มีมารดา ย่าและยายของเจ้ามรดกไม่มีสิทธิในมรดกเลย

ส่วนตาไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารูฏและภาคอาซาบะฮฺ คงมีสิทธิแต่ในมรดกภาค
ชาวอิลาฮัม

ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ใช้บังคับแก่ผู้สืบสายโลหิตอื่น ๆ ได้ตลอดไปในการทำ
นองนี้มิขาดสายโดยอนุโลม

มาตรา 203 ในกรณีหลักกฎหมายนี้บัญญัติว่า

(1) ปู่ ย่า ตา หรือยายมีสิทธิได้รับมรดกนั้นให้ปู่ทวด ย่าทวด ตาทวด ยายทวด
หรือชายหญิงผู้สืบสายโลหิตของบุคคลเช่นว่านั้นตามสายที่เป็นชายหรือหญิง แล้วแต่กรณี
โดยตรงขึ้นไป มิขาดสายมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ ในเมื่อไม่มี ปู่ ย่า ตา ยาย หรือปู่ทวด
ย่าทวด ตาทวด ยายทวด หรือผู้สืบสายโลหิตที่สนิทกว่า แล้วแต่กรณี

(2) หลานมีสิทธิได้รับมรดกนั้น ให้เหลน หรือผู้สืบสายโลหิตจากเหลนโดยตรง
ลงไป มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ในเมื่อไม่มี หลาน เหลน หรือผู้สืบสายโลหิตที่สนิทกว่า แล้ว
แต่กรณี

¹ คำว่า "ไม่มี" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (23)

ลักษณะ 3

การแบ่งส่วนมรดกภาคฟารูดู

มาตรา 204 การแบ่งส่วนมรดกภาคฟารูดูให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้

มาตรา 205 ทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคฟารูดูนั้นมี 10 จำพวกดังต่อไปนี้

- (1) คู่สมรส
- (2) ปิตามารดา
- (3) บุตรหญิง
- (4) หลาน¹ หญิง
- (5) พี่หญิงน้องหญิงรวมปิตามารดา
- (6) พี่หญิงน้องหญิงรวมแต่บิดา
- (7) พี่น้องร่วมแต่มารดา
- (8) ปู่²
- (9) ย่า³ และ
- (10) ยาย⁴

มาตรา 206 สามิหรือภริยาแล้วแต่กรณี มีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ ดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร⁵ หรือผู้สืบสันดานสายชาย⁶ ทายาทที่เป็น

ก. สามิ ให้ได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 4

ข. ภริยา ให้ได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 8

¹ คำว่า "หลาน" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (21)

² 3 และ ⁴ คำว่า "ปู่ ย่า และยาย" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (18)

⁵ คำว่า "บุตร" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (19)

⁶ คำว่า "ผู้สืบสันดานสายชาย" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (20)

(2) ถ้าเจ้ามรดกไม่มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชาย ทายาทที่เป็น

ก. สามี ให้ได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 2

ข. ภริยา ให้ได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 4

มาตรา 207 บิดาและมารดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ ดังต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้าเจ้ามรดก

ก. มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชาย ให้บิดาได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 6 ถ้าบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชายนั้นเป็นหญิงทั้งสิ้น ให้บิดามีสิทธิในมรดกภาคอาชาปิยะ ด้วย ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 217 (2) ก. นอกจากสิทธิในมรดกภาคฟารูญนี้

ข. ไม่มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายแล้ว บิดาไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารูญนี้ แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาชาปิยะตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 217 (2) ข.

(2) ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา รวมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือมีสามีและมีบิดาด้วยแล้ว ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 6 ถ้ามีภริยาและบิดา ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 4 ถ้าไม่มีทายาทเช่นนั้น ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 3

มาตรา 208 บุตรหญิงมีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตรชาย ถ้ามีบุตรหญิง

(1) คนเดียว ให้บุตรหญิงได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 2

(2) ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ให้บุตรหญิงได้รับส่วนแบ่ง 2 ใน 3

ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรชายด้วย บุตรหญิงเช่นนั้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารูญ แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาชาปิยะ ร่วมกับบุตรชาย

มาตรา 209 หลานหญิงมีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตรชายและหลานชาย แต่มีบุตรหญิงถ้ามี

(1) คนเดียว ให้หลานหญิงได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 6

(2) ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หลานหญิงไม่มีสิทธิในมรดกเลย

ถ้าเจ้ามรดกมีหลานชายด้วย หลานหญิงเช่นนั้นทั้งสิ้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารูญ แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาชาปิยะร่วมกับหลานชาย

มาตรา 210 ถ้าเจ้ามรดกไม่มีบุตรชาย หลานชายและบุตรหญิงก็ไม่มีด้วย ให้หลานหญิงได้รับส่วนแบ่งดังนี้ ถ้ามีหลานหญิง

- (1) คนเดียว ให้หลานหญิงได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 2
- (2) ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ให้หลานหญิงได้รับส่วนแบ่ง 2 ใน 3

ถ้าเจ้ามรดกมีหลานชายด้วย หลานหญิงเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารู แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาซาบิฮะ ร่วมกับหลานชาย

มาตรา 211 ถ้าเจ้ามรดกไม่มีบุตรและหลาน ให้เหลน ลีอ¹ หรือผู้สืบสายโลหิตจากลีอโดยตรงลงมาแล้วแต่กรณี ได้รับส่วนแบ่งมรดกโดยนบทบัญญัติแห่งมาตรา 208, 209 และ 210 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 212 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 214 วรรคสอง พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย บิดา ปู่ หรือพี่ชาย น้องชายร่วมบิดามารดา ถ้ามีพี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา

- (1) คนเดียว ให้พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 2
- (2) ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ให้พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาได้รับส่วนแบ่ง 2 ใน 3

ถ้าเจ้ามรดกมีพี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาด้วย หรือมีปู่ซึ่งมีสิทธิในมรดกภาคอาซาบิฮะ ตามบทบัญญัติในมาตรา 215 พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารู แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาซาบิฮะร่วมกับพี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาหรือร่วมกับปู่ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 219 แล้วแต่กรณี

ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรชาย ชายผู้สืบสันดานสายชายหรือบิดาแล้ว พี่น้องชายหญิงร่วมบิดามารดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกเลย

มาตรา 213 พี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย บิดา ปู่ หรือพี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดา

- (1) ถ้าไม่มีพี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา ให้ได้รับส่วนแบ่งดังนี้
 - ก. มีพี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดาคนเดียว ให้ได้รับ 1 ใน 2
 - ข. มีพี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปให้ได้รับ 2 ใน 3

¹ คำว่า "ลีอ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (21)

(2) ถ้ามีพื้หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา ให้ได้รับส่วนแบ่งดังนี้

ก. มีพื้หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาคนเดียว ให้พื้หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดาได้รับ 1 ใน 6

ข. มีพื้หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป พื้หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดา ไม่มีสิทธิในมรดกเลย

ถ้าเจ้ามรดกมีพี่ชายน้องชายร่วมแต่บิดาด้วย หรือมีปู่ซึ่งมีสิทธิในมรดกภาคอาชานิษตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 215 พื้หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคพารุ แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาชานิษร่วมกับพี่ชายน้องชายร่วมแต่บิดา หรือร่วมกับปู่ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 219 แล้วแต่กรณี

ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรชาย ชายสืบสันดานสายชาย บิดา หรือพี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดา หรือมีพื้หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาและมีบุตรหญิงหรือหลานหญิงด้วยแล้ว พี่น้องชายหญิงร่วมแต่บิดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกเลย

มาตรา 214 พี่น้องร่วมแต่มารดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตรผู้สืบสันดานสายชาย บิดาหรือปู่ ถ้ามีพี่น้องร่วมแต่มารดา

(1) คนเดียว ให้พี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 6

(2) ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ให้พี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 3

ถ้าเจ้ามรดกมีสามี มารดา ยาหรือยายคนใดคนหนึ่ง พี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาและพี่น้องร่วมแต่มารดาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปแล้ว ให้พี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดา หรือพื้หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา ถ้ามี มีสิทธิในมรดกภาคพารุร่วมกับพี่น้องร่วมแต่มารดาตามบทบัญญัติในมาตรานี้ แต่พี่น้องร่วมบิดามารดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคอาชานิษตามบทบัญญัติในมาตรา 212 ต่อไป

ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย บิดาหรือปู่แล้ว พี่น้องร่วมแต่มารดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกเลย

การปันส่วนแบ่งมรดกในระหว่างพี่น้องตามความในมาตรานี้ ให้ปันส่วนเท่ากัน แต่ละคน มิเลือกกว่าเป็นชายหรือหญิง

มาตรา 215 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 219 และ 220 ปุุมีสิทธิได้รับ
มรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบิดา

(1) ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชาย ให้ปุุได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 6
ถ้าบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายนั้นเป็นหญิงทั้งสิ้น ให้ปุุมีสิทธิในมรดกภาคอาชาปะชด้วย
ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 217 (2) ก. นอกจากสิทธิในมรดกภาคฟารูนี้

(2) ถ้าเจ้ามรดกไม่มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายแล้ว ปุุไม่มีสิทธิในมรดกภาค
ฟารูนี้ แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาชาปะชตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 217 (2) ข.

มาตรา 216 ยามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ 1 ใน 6 ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบิดาและมารดา
ยายมีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ 1 ใน 6 ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีมารดา

ถ้าเจ้ามรดกไม่มีมารดา แต่มีย่าและยาย ให้ย่าและยายนั้นได้รับมรดกภาคนี้ 1 ใน 6
ร่วมกัน

ลักษณะ 4

การแบ่งส่วนมรดกภาคอาชาปะฮู

มาตรา 217 ทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคอาชาปะฮูนั้นมี 17 ลำดับ แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนและหลัง ตามลำดับดังต่อไปนี้

(1) บุตรชาย หรือชายผู้สืบสันดานสายชาย ในเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตรชายคนใดคนหนึ่งเลย

(2) ปิตา ในเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตรชาย หรือชายผู้สืบสันดานสายชาย ถ้าเจ้ามรดก

ก. มีบุตรหญิง หรือหญิงผู้สืบสันดานสายชาย ให้ปิตามีสิทธิในมรดกภาคฟารูดูด้วยความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 207 (1) ก. นอกจากสิทธิในมรดกภาคอาชาปะฮูนี้

ข. ไม่มีบุตรหญิง หรือหญิงผู้สืบสันดานสายชาย ให้ปิตามีสิทธิในมรดกภาคอาชาปะฮูเท่านั้น ไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารูดูตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 207 (1) ข.

ถ้าเจ้ามรดกไม่มีปิตา แต่มีปู่ ให้ปู่รับมรดกภาคอาชาปะฮูเช่นว่านั้นแทนที่ปิตา และให้มีสิทธิหรือไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารูดูตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 215 แล้วแต่กรณี

(3) ทายาทอื่นอีก 15 ลำดับนั้น ได้แก่บุคคลดังที่ระบุไว้ในมาตรา 30 ตั้งแต่ (3) ถึง (17)

มาตรา 218 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งสามมาตราต่อไปนี้ ตราบใดทายาทดังที่ระบุไว้ในมาตรา 217 ในลำดับก่อนยังมีชีวิตอยู่ ทายาทผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในมรดกภาคอาชาปะฮูเลย

ทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคอาชาปะฮูนั้น ได้รับมรดกภาคนี้เต็มทั้งภาค ถ้ามีทายาทผู้มีสิทธิหลายคน จึงให้แบ่งปันกันตามส่วน

มาตรา 219 ถ้าผู้มีสิทธิในมรดกภาคอาชาปะฮูตามบทบัญญัติในมาตรา 215 และเจ้ามรดกมีพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาด้วยแล้ว ให้พี่น้องเช่นว่านั้นได้รับมรดกภาคอาชาปะฮูร่วมกับและในลำดับเดียวกับปู่ด้วย โดยแบ่งส่วนกันดังนี้ คือ

- (1) ถ้ามีพี่น้องเป็นชาย 1 คน หรือหญิง 2 คน ให้บุ้ได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 2
- (2) ถ้ามีพี่น้องเป็นชาย 1 คน และหญิง 1 คน หรือหญิง 3 คน ให้บุ้ได้รับส่วนแบ่ง 2 ใน 5
- (3) ถ้ามีพี่น้องเป็นชายหรือหญิงกี่จำนวนเป็นอย่างอื่น ให้บุ้ได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 3 ส่วนมรดกซึ่งเหลือจากแบ่งให้บุ้ตามทีกกล่าวมาข้างต้นนั้น ให้ตกให้แก่พี่น้องของเจ้ามรดก

มาตรา 220 ถ้าบุ้มีสิทธิในมรดกภาคอาชาบีฮะฮุตามบัญญัติในมาตรา 215 (1) และเจ้ามรดกมีพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดา ทั้งมีผู้มีสิทธิในมรดกภาคฟารุฮุคนใดคนหนึ่งด้วย

(1) ถ้าพี่น้องเช่นนั้นมีจำนวนตั้งระบุไว้ในวรรค ก. และ ข. ต่อไปนี้แล้วให้เอาส่วนแบ่งภาคฟารุฮุ 1 ใน 6 ซึ่งบุ้มีสิทธิควรได้นั้นรวมเข้ากับมรดกภาคอาชาบีฮะฮุได้จำนวนสุทธิเท่าใด ให้พี่น้องเช่นนั้นได้รับมรดกส่วนนี้รวมกับและในลำดับเดียวกับบุ้โดยแบ่งส่วนกันดังต่อไปนี้ ถ้าพี่น้องเช่นนั้นเป็น

ก. ชาย 1 คน หญิง 1 คน และชาย 1 คน หรือหญิงไม่เกิน 3 คน ให้บุ้และพี่ชายน้องชายถ้ามี ได้รับส่วนแบ่งคนละ 2 ส่วน ให้พี่หญิงน้องหญิงถ้ามี ได้รับส่วนแบ่งคนละ 1 ส่วน

ข. ชายหญิงมีจำนวนเป็นอย่างอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ใน (2) แห่งมาตรานี้ ให้บุ้ได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 3 ให้พี่น้องเช่นนั้นได้รับส่วนแบ่ง 2 ใน 3

(2) ถ้าพี่น้องเช่นนั้นเป็นชาย 2 คน หญิง 4 คน หรือชาย 1 คน และหญิง 2 คน บุ้มีสิทธิเฉพาะในมรดกภาคฟารุฮุ 1 ใน 6 เท่านั้น ส่วนมรดกภาคอาชาบีฮะฮุทั้งสิ้น ให้ตกให้แก่พี่น้องเช่นนั้น

มาตรา 221 ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรหญิง หรือหญิงผู้สืบสันดานสายชาย และมีพี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาด้วยแล้ว บุตรชายของพี่ชายน้องชายที่ร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา และบุตรชายของพี่ชายน้องชายของบิดาที่ร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา ไม่มีสิทธิในมรดกภาคอาชาบีฮะฮุ

ลักษณะ 5

การแบ่งส่วนมรดกภาคชาวลอรุห์ม

มาตรา 222 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 225 ทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคชาวลอรุห์มนั้นมี 11 จำพวกดังระบุไว้ต่อไปนี้

- (1) ตา¹
- (2) มารดาของตา หรือหญิงผู้สืบสายโลหิตของมารดาของตาโดยตรงขึ้นไปในเมื่อไม่มีบุคคลตามอนุมาตรา (1) แห่งมาตรานี้
- (3) พี่น้องของมารดา
- (4) หลานเกิดแต่บุตรหญิง
- (5) เหลนเกิดแต่หลานหญิงผู้เกิดแต่บุตรชาย
- (6) หลานหญิงเกิดแต่พี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาและหลานเกิดแต่พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา
- (7) หลานหญิงเกิดแต่พี่ชายน้องชายร่วมแต่บิดา
- (8) หลานเกิดแต่พี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดา
- (9) หลานเกิดแต่พี่น้องร่วมแต่มารดา
- (10) พี่ชายน้องชายของบิดาที่ร่วมแต่มารดา
- (11) พี่หญิงน้องหญิงของบิดาร่วมบิดามารดา ร่วมแต่บิดา หรือร่วมแต่มารดา

มาตรา 223 การแบ่งปันส่วนมรดกในภาคชาวลอรุห์มนั้น ให้แบ่งตามเกณฑ์และส่วนของบุคคลซึ่งทายาทนั้นสืบสิทธิมาเป็นประมาณ กล่าวคือ ทายาทใดสืบสิทธิจากบุคคลผู้มีสิทธิในมรดกภาคฟารูดู หรือภาคอาซาบิยะฮ์ ก็แบ่งส่วนมรดกให้ทายาทนั้นตามเกณฑ์และส่วนแห่งบทบัญญัติว่าด้วยการแบ่งมรดกภาคฟารูดูหรือภาคอาซาบิยะฮ์ แล้วแต่กรณี ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการนั้นมาใช้บังคับในการแบ่งปันตลอดจนการตัดสินคดีซึ่งกันและกัน โดยอนุโลม

¹ คำว่า "ตา" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (18)

มาตรา 224 บรรดาทายาทตามที่กล่าวมาในมาตรา 222 นั้น สืบสิทธิมาดังนี้คือ

- (1) ตามอนุมาตรา (1) (2) และ (3) สืบสิทธิมาแต่มารดาของเจ้ามรดก
- (2) ตามอนุมาตรา (4) (5) (6) และ (8) สืบสิทธิมาแต่มารดาของตน
- (3) ตามอนุมาตรา (7) สืบสิทธิมาแต่บิดาของตน
- (4) ตามอนุมาตรา (9) สืบสิทธิมาแต่บิดาหรือมารดาของตน
- (5) ตามอนุมาตรา (10) และ (11) สืบสิทธิมาแต่บิดาของเจ้ามรดก

มาตรา 225 ถ้าเจ้ามรดกมีเจ้าเงิน ซึ่งได้ปล่อยให้เจ้ามรดกนั้นเป็นอิสระแล้วบรรดาทายาทตามที่กล่าวมาในมาตรา 222 นั้น ไม่มีสิทธิในมรดกภาคนี้ ให้ส่วนมรดกนี้ตกให้แก่ผู้เคยเป็นเจ้าเงินนั้น ถ้าผู้เคยเป็นเจ้าเงินนั้นตาย ให้ส่วนมรดกนี้ตกให้แก่ญาติชายของผู้เคยเป็นเจ้าเงินนั้น ก่อนและหลังตามลำดับภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 42 (2) โดยอนุโลม ถ้าไม่มีบุคคลเช่นนั้น ให้ส่วนมรดกนี้กลับตกให้แก่ทายาทของเจ้ามรดกผู้มีสิทธิในภาคฟารูอีก เว้นแต่สามีหรือภริยาของเจ้ามรดก แล้วแต่กรณี ไม่มีสิทธิในส่วนมรดกนี้

ลักษณะ 6

พินัยกรรม

มาตรา 226 บุคคลซึ่งมีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ มีสติสมบูรณ์ ความคิดอ่านเป็นปกติ และจิตไม่พัวพันเพื่อน อาจทำพินัยกรรมกำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สินหรือสิทธิเกี่ยวกับแห่งทรัพย์สินของตนได้ โดยการแสดงเจตนาออกให้ชัดแจ้งเป็นคำสั่งครั้งสุดท้าย

การทำพินัยกรรมต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ และบทบัญญัติว่าด้วยแบบแห่งการทำพินัยกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 227 ห้ามมิให้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินห้ามยึดถือตามอิสลามบัญญัติ เฉพาะ สุนัข สุกร และสุราให้แก่ผู้ใดคนหนึ่ง

มาตรา 228 ข้อกำหนดพินัยกรรมตั้งระบุไว้ต่อไปนี้ เป็นโมฆะ

(1) ตัดทายาทของตนคนใดคนหนึ่งมิให้รับมรดก

(2) กำหนดให้ทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคฟารดูหรือภาคอาซาบะฮ์คนใดคนหนึ่ง มีสิทธิในมรดกเพิ่มขึ้นหรือลดลงผิดแผกจากส่วนได้ ซึ่งบุคคลนั้นจะได้รับตามบทบัญญัติแห่งหลักกฎหมายนี้มีเลือกว่าจะมีเงื่อนไขหรือไม่

(3) ให้รักษาของมรดกทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วนไว้มิให้แบ่งปัน หรือให้แบ่งปันเฉพาะผลประโยชน์แห่งกองมรดกนั้น โดยมีหรือไม่มีกำหนดเวลาที่ดี

(4) ยกทรัพย์สินโดยกำหนดเงื่อนไขให้ใช้เพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่งอันต้องด้วยข้อห้ามตามอิสลามบัญญัติ เช่นกำหนดให้ใช้ที่ดินเป็นสถานที่เล่นการพนันหรือมหรสพ

(5) ยกคัมภีร์กูรอ่านให้บุคคลซึ่งมิได้เป็นอิสลามิก

¹ พินัยกรรมตั้งแต่มาตรา 226 - 230 เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับพินัยกรรมประเภทวาซียัต (WASIAT) ทั้งสิ้น

หากเป็นพินัยกรรมประเภทนซาร์ (NAZAR) ถึงแม้จะมีข้อกำหนดพินัยกรรมตามมาตรา 228 (1) หรือ (2) ก็มิได้เป็นเหตุให้พินัยกรรมนซาร์เป็นโมฆะแต่อย่างใด

และพินัยกรรมประเภทนซาร์จะมีผลบังคับทั้งหมดตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรม มิใช่มีผลบังคับเพียงไม่เกิน 1 ใน 3 ของกองมรดก

พินัยกรรมซึ่งมีข้อความกำหนดไว้หลายข้อถ้าข้อใดตกเป็นโมฆะ พินัยกรรมย่อมเสียไปเฉพาะข้อนั้น ส่วนข้ออื่นคงสมบูรณ์

มาตรา 229 การทำพินัยกรรม ให้ทำได้แต่เพื่อยกทรัพย์สินให้แก่บุคคลซึ่งไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารูฎ หรือภาคอาซาบะฮ์ และเพิ่มการทำศพตนเอง หรือศพบุคคลอื่นตามที่ระบุไว้ในมาตรา 189 (1) ถึง (6) และจะมีผลบังคับได้เพียงไม่เกิน 1 ใน 3 ของกองมรดกทั้งสิ้น ถ้าพินัยกรรมกำหนดทรัพย์สินไว้รวมกันเกินกว่า 1 ใน 3 ให้มีผลบังคับได้เพียง 1 ใน 3 และเฉลี่ยลดส่วนแบ่งปันลงตามส่วน

ถ้าค่าใช้จ่ายในการทำศพกำหนดเงื่อนไขใดไว้เป็นการต้องห้ามตามอิสลามบัญญัติให้ถือว่าข้อกำหนดเงื่อนไขนั้นเป็นอันไร้ผล

มาตรา 230 ผู้รับพินัยกรรมจะมีสิทธิตามพินัยกรรมได้ ต่อเมื่อตนเองหรือตัวแทนได้แปลงวาจารับตามคำสั่งในพินัยกรรม ต่อหน้าผู้มีสิทธิรวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สินมรดกภายในกำหนด 1 ปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หรือนับแต่ผู้นั้นได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดกแต่อย่างไรก็ดีมิให้เกิน 10 ปี

ถ้าผู้รับพินัยกรรมเป็นผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถ ผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือตายก่อนแปลงวาจารับ ให้บิดา หรือปู่ในเมื่อไม่มีบิดา หรือตัวแทนของบิดาหรือปู่เช่นนั้น แปลงวาจารับแทนได้